

DIỄN TIẾN CÁC ĐIỂM NÓNG CĂNG THẲNG THƯƠNG MẠI NỬA CUỐI NĂM 2023

● Hoa Kỳ - Trung Quốc: Gia tăng căng thẳng cuộc chiến chip

“Cuộc chiến chip bán dẫn” giữa Hoa Kỳ và Trung Quốc vốn đã bùng phát từ những năm trước tiếp tục là tâm điểm chú ý với một loạt các biện pháp trừng phạt, trả đũa lẫn nhau giữa hai bên trong năm 2023.

Nửa cuối năm 2023, trước những hành động của Hoa Kỳ được cho là cố ý mở rộng cuộc chiến chip sang các nước đồng minh từ đầu năm, ngày 3/7/2023, Trung Quốc đã tuyên bố hạn chế xuất khẩu gallium và germanium - hai kim loại có vai trò đặc biệt quan trọng trong sản xuất chất bán dẫn và các linh kiện điện tử từ ngày 1/8/2023 với công bố là “để đảm bảo an ninh quốc gia”. Trên thực tế, Trung Quốc gần như giữ vị thế độc quyền trong sản xuất gallium và germanium khi chiếm đến 98% sản lượng gallium và 68% sản lượng germanium tinh chế toàn cầu (Cơ quan Khảo sát địa chất Hoa Kỳ, 2022). Do đó, quyết định hạn chế xuất khẩu 2 nhóm kim loại này của Trung Quốc chắc chắn sẽ ảnh hưởng đáng kể đến hoạt động sản xuất công nghệ, viễn thông, năng lượng, ô tô... của thế giới, và tất nhiên Hoa Kỳ và các nước đồng minh vốn có nhu cầu nhập khẩu cao các sản phẩm này được cho là sẽ chịu tác động trực diện từ lệnh cấm này.

Chỉ một tháng sau đó, ngày 9/8/2023, Hoa Kỳ ký sắc lệnh về việc cấm hoặc hạn chế một số khoản đầu tư của Hoa Kỳ vào các thực thể ở Trung Quốc hoạt động trong 3 lĩnh vực (i) chất bán dẫn và vi điện tử, (ii) công nghệ thông tin lượng tử và (iii) trí tuệ nhân tạo. Hoa Kỳ khẳng định sắc lệnh này chỉ là biện pháp nhằm đối phó với mối đe dọa an ninh quốc gia trước sự phát triển nhanh chóng các loại công nghệ nhạy cảm. Mặc dù vậy, Trung Quốc vẫn cho rằng đây là hành động trả đũa và cho rằng sắc lệnh sẽ ảnh hưởng nghiêm trọng đến lợi ích của các công ty, nhà đầu tư tại nước này, đồng thời làm tổn hại đến chuỗi cung ứng và công nghiệp toàn cầu...

Không dừng lại ở việc hạn chế đầu tư vào Trung Quốc, ngày 17/10/2023, Hoa Kỳ tiếp tục công bố các biện pháp nhằm tăng cường hạn chế xuất khẩu chip trí tuệ nhân tạo (AI) do

Nvidia và các công ty của Hoa Kỳ thiết kế sang Trung Quốc và một số nước khác. Đây được xem là hành động tiếp theo của Hoa Kỳ nhằm ứng phó với các hành vi né tránh các lệnh hạn chế xuất khẩu liên quan tới các sản phẩm này của Hoa Kỳ trước đó. Cụ thể, Hoa Kỳ đã bổ sung vào lệnh cấm mới những mẫu chip cấp thấp hơn như H800, A800... thay vì chỉ hạn chế các loại chip tiên tiến nhất như trước. Giới quan sát cho rằng mục tiêu đằng sau lệnh cấm mới này của Hoa Kỳ là ngăn chặn Trung Quốc tiếp cận các chất bán dẫn tiên tiến có thể thúc đẩy những đột phá về trí tuệ nhân tạo, đặc biệt là ứng dụng trong lĩnh vực quân sự.

Những động thái của Hoa Kỳ nói trên dẫn tới phản ứng quyết liệt từ phía Trung Quốc. Trung Quốc tuyên bố sẽ áp đặt các biện pháp kiểm soát xuất khẩu đối với than chì - thành phần quan trọng trong sản xuất pin xe điện từ tháng 12/2023. Vốn chiếm tới 90% lượng than chì tinh chế của thế giới, động thái này của Trung Quốc chắc chắn sẽ có ảnh hưởng đáng kể đến hoạt động sản xuất xe điện tại Hoa Kỳ hay các nước đồng minh như Nhật Bản, Hàn Quốc, EU... Bên cạnh đó, Trung Quốc hiện cũng đang lập kế hoạch thành lập Quỹ đầu tư công nghiệp mạch tích hợp (Big Fund) với giá trị 41 tỷ USD nhằm thực hiện nỗ lực tự chủ trong cuộc đua bán dẫn với Hoa Kỳ.

Có thể thấy, "cuộc chiến công nghệ" giữa Trung Quốc và Hoa Kỳ không có dấu hiệu hạ nhiệt nào trong năm 2023 với liên tiếp các hành động trừng phạt, trả đũa lẫn nhau. Động thái của mỗi bên không chỉ ảnh hưởng đến Trung Quốc hay Hoa Kỳ mà còn tác động đáng kể đến chuỗi cung ứng các sản phẩm máy móc, công nghệ sản xuất liên quan trên toàn cầu. Giới quan sát thậm chí còn lo ngại tình hình sẽ nóng hơn nữa trong năm 2024, khi mà ngay trong những ngày cuối năm 2023, Hoa Kỳ lại đang cân nhắc về việc tăng thuế đối với nhiều sản phẩm năng lượng mặt trời cũng như bộ pin xe điện từ Trung Quốc.

● EU - Trung Quốc: Nguy cơ khởi nguồn cuộc chiến xe điện

Ngày 04/10/2023, EU chính thức khởi xướng điều tra chống trợ cấp đối với xe ô tô điện nhập khẩu từ Trung Quốc với cáo buộc các sản phẩm này được hưởng trợ cấp quá mức từ chính phủ Trung Quốc, gây tổn hại nghiêm trọng đến ngành công nghiệp sản xuất ô tô của EU.

Theo cáo buộc của phía EU, các khoản trợ cấp đã tạo điều kiện cho doanh số bán xe điện giá rẻ Trung Quốc tăng lên nhanh chóng tại EU. Giá xe điện được trợ cấp nhập khẩu từ Trung Quốc thường thấp hơn 20% so với các mẫu xe do EU sản xuất, do đó, dù mới gia nhập thị trường nhưng xe điện Trung Quốc đã chiếm 8% thị phần của khối này và con số này được dự báo có thể đạt 15% vào năm 2025.

Trước động thái này của EU, Trung Quốc đã ngay lập tức thể hiện thái độ phản đối gay gắt khi cho rằng đây là hành vi bảo hộ không công bằng, vi phạm các nguyên tắc của Tổ chức Thương mại thế giới (WTO).

Trung Quốc cho rằng cuộc điều tra này được tiến hành hoàn toàn dựa trên các giả định chủ quan mà không có đầy đủ bằng chứng xác thực. Trước khi có thông báo chính thức về việc khởi xướng điều tra, Trung Quốc không được cung cấp các tài liệu tham vấn đầy đủ và được yêu cầu tham vấn trong khoảng thời gian rất ngắn, điều này ảnh hưởng nghiêm trọng đến quyền và lợi ích của nước này. Hơn nữa, Trung Quốc cũng nhấn mạnh lý do giúp giá ô tô điện được Trung Quốc sản xuất rẻ hơn và có kim ngạch xuất khẩu tăng mạnh không phải là trợ cấp từ nhà nước mà là do vị thế dẫn đầu về công nghệ pin cho ô tô điện đã giúp cho Trung Quốc tự chủ và bảo đảm được nguồn cung ứng giá rẻ hơn so với các đối thủ cạnh tranh.

Do đó, Trung Quốc kêu gọi EU cần tuân thủ đúng các quy định, thận trọng trong việc áp dụng các biện pháp phòng vệ thương mại, đảm bảo sự ổn định của chuỗi cung ứng toàn cầu và mối quan hệ đối tác giữa hai bên.

Đáp trả lại phía Trung Quốc, EU cũng khẳng định đã tuân thủ đúng và đầy đủ các quy trình, thủ tục theo quy định của EU cũng như WTO và trong thời gian sắp tới cuộc điều tra chống trợ cấp này vẫn sẽ được diễn ra một cách kỹ lưỡng, công bằng và dựa trên các bằng chứng thực tế.

Hiện tại, động thái của Trung Quốc và EU chỉ mới dừng lại ở những tranh cãi xung quanh cuộc điều tra chống trợ cấp của EU mà chưa có bất kỳ hành động trả đũa, trừng phạt lẫn nhau giữa hai bên. Tuy nhiên, giới quan sát cho rằng với tính nhạy cảm của ngành xe điện đối với cả EU và Trung Quốc, không có gì bảo đảm rằng tranh chấp hiện tại sẽ không châm ngòi cho một cuộc đối đầu ở quy mô lớn hơn giữa hai Bên nếu EU quyết định áp thuế chống trợ cấp đối với xe điện của Trung Quốc trong thời gian sắp tới.